

MULTIMODAL TA'LIM RESURSLARIDAN FOYDALANISHNING BO'LAJAK BOSHLANG'ICH SINIF O'QITUVCHILARINING METODIK TAYYORGARLIGIGA TA'SIRI

F.S.Koziyeva¹

1. Osiyo xalqaro universiteti o'qituvchisi

Mas'ul muallif: Koziyeva Fazilat
Sadullaevna, Osiyo xalqaro
universiteti o'qituvchisi.

Accepted: 16 Sentabr 2026
Published: 16 Sentabr 2026

Copyright: © 2026 by the
author(s). Licensee Buxoro xalqaro
universiteti ilmiy axborotnomasi.

Iqtibos uchun: Koziyeva, F. S.
MULTIMODAL TA'LIM
RESURSLARIDAN
FOYDALANISHNING BO'LAJAK
BOSHLANG'ICH SINIF
O'QITUVCHILARINING METODIK
TAYYORGARLIGIGA TA'SIRI / F. S.
Koziyeva // Buxoro xalqaro
universiteti ilmiy axborotnomasi.
— 2026. — T. 9, № 1. — B.
304–307.

Annotatsiya. Mazkur maqolada bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining metodik tayyorgarligini takomillashtirishda multimodal ta'lim resurslaridan foydalanishning pedagogik imkoniyatlari tahlil qilinadi. Multimodal ta'lim resurslarining mazmuni, asosiy turlari hamda ularni boshlang'ich ta'lim jarayoniga integratsiyalashning metodik xususiyatlari yoritilgan. Shuningdek, multimodal resurslardan foydalanish bo'lajak o'qituvchilarning darsni loyihalash, ta'lim metodlarini tanlash, o'quv materiallarini vizual, audio va interaktiv shakllarda taqdim etish, o'quvchilarning individual ehtiyojlarini hisobga olish hamda raqamli pedagogik kompetensiyalarini rivojlantirishga ta'siri asoslangan. Maqolada multimodal ta'lim asosida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining metodik tayyorgarligini rivojlantirish modeli va undan foydalanishning samarali pedagogik shartlari taklif etilgan.

Kalit so'zlar: multimodal ta'lim, ta'lim resurslari, bo'lajak o'qituvchi, boshlang'ich ta'lim, metodik tayyorgarlik, raqamli kompetensiya, pedagogik texnologiya, interaktiv ta'lim, vizual ta'lim, raqamli pedagogika.

ВЛИЯНИЕ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ МУЛЬТИМОДАЛЬНЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ РЕСУРСОВ НА МЕТОДИЧЕСКУЮ ПОДГОТОВКУ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ

Аннотация. В статье анализируются педагогические возможности использования мультимодальных образовательных ресурсов в совершенствовании методической подготовки будущих учителей начальной школы. Рассматриваются содержание, основные виды мультимодальных образовательных ресурсов и методические особенности их интеграции в процесс начального образования. Также рассматривается использование мультимодальных ресурсов с учетом влияния будущих учителей на разработку уроков, выбор методов обучения, представление учебных материалов в визуальной, аудио- и интерактивной формах, с учетом индивидуальных потребностей учащихся, и развитие цифровых педагогических компетенций. В статье предлагается модель развития методической подготовки будущих учителей начальной школы на основе мультимодального образования и эффективные педагогические условия его использования.

Ключевые слова: мультимодальное образование, образовательные ресурсы, будущий учитель, начальное образование, методическая подготовка, цифровая компетенция, педагогические технологии, интерактивное образование, визуальное образование, цифровая педагогика.

THE IMPACT OF USING MULTIMODAL EDUCATIONAL RESOURCES ON THE METHODOLOGICAL PREPARATION OF FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS

Abstract. This article analyzes the pedagogical possibilities of using multimodal educational resources in improving the methodological training of future primary school teachers. The content, main types of multimodal educational resources and methodological features of their integration into the primary education process are covered. Also, the use of multimodal resources is based on the influence of future teachers on lesson design, selection of teaching methods, presentation of educational materials in visual, audio and interactive forms, taking into account the individual needs of students, and the development of digital pedagogical competencies. The article proposes a model for developing the methodological training of future primary school teachers based on multimodal education and effective pedagogical conditions for its use.

Keywords: multimodal education, educational resources, future teacher, primary education, methodological training, digital competence, pedagogical technology, interactive education, visual education, digital pedagogy.

Kirish, Bugungi kunda ta'lim jarayonini raqamlashtirish, zamonaviy pedagogik texnologiyalarni amaliyotga keng joriy etish hamda ta'lim oluvchilarning individual ehtiyojlariga mos ta'lim muhitini yaratish pedagogik ta'limning muhim vazifalaridan biri sifatida namoyon bo'lmoqda. Ayniqsa, boshlang'ich ta'lim bosqichida o'quvchilarning yosh

va psixologik xususiyatlarini hisobga olgan holda turli axborot kanallaridan foydalanish ta'lim samaradorligini oshirish imkonini beradi.

An'anaviy ta'limda o'quv materiali, asosan, matn va og'zaki bayon orqali yetkazilgan bo'lsa, zamonaviy ta'limda matn bilan bir qatorda tasvir, audio, video, animatsiya, infografika, interaktiv topshiriqlar, elektron simulyatsiyalar va boshqa raqamli vositalardan foydalanish kengayib bormoqda. Mazkur jarayon ta'limning multimodallik xususiyatini kuchaytiradi.

Multimodal ta'lim o'quv axborotini bir nechta kommunikativ va sensor kanallar orqali taqdim etishga asoslanadi. Bunda o'quvchi ma'lumotni faqat o'qish yoki tinglash orqali emas, balki ko'rish, kuzatish, interaktiv faoliyat, amaliy harakat va muammoli vaziyatlarni hal qilish orqali ham o'zlashtiradi. Shu sababli multimodal resurslardan foydalanish o'qituvchidan nafaqat fan mazmunini, balki uni turli formatlarda pedagogik jihatdan to'g'ri tashkil etish ko'nikmasini ham talab qiladi.

Shundan kelib chiqib, bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini tayyorlash jarayonida multimodal ta'lim resurslaridan foydalanish ularning metodik tayyorgarligini rivojlantirishning istiqbolli yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

Boshlang'ich ta'lim o'qituvchisining kasbiy faoliyati o'quv materiallarini o'quvchilarga tushunarli, qiziqarli va yosh xususiyatlariga mos tarzda yetkazishni talab qiladi. Ayniqsa, boshlang'ich sinf o'quvchilarida abstrakt tushunchalarni shakllantirishda ko'rgazmalilik, obrazlilik, amaliy faoliyat va interaktivlik muhim ahamiyat kasb etadi.

Shu jihatdan bo'lajak o'qituvchining metodik tayyorgarligi faqat dars metodlarini bilish bilan cheklanmay, zamonaviy ta'lim resurslarini tanlash, ulardan maqsadga muvofiq foydalanish, o'quv faoliyatini loyihalash va ta'lim natijalarini baholash kompetensiyalarini ham qamrab olishi lozim.

Multimodal resurslar ushbu jarayonda bir nechta vazifani bajaradi. Jumladan, ular:

- murakkab o'quv materiallarini vizuallashtirish;
- o'quvchilarning diqqatini jalb qilish;
- mavzuga nisbatan motivatsiyani oshirish;
- nazariy bilimlarni amaliy faoliyat bilan bog'lash;
- individual ta'lim imkoniyatlarini kengaytirish;
- o'quv materiallarini turli shakllarda qayta ishlash imkonini berish;
- teskari aloqani tezkor tashkil etish imkonini yaratadi.

Demak, multimodal ta'lim resurslaridan foydalanish nafaqat o'quvchilarning o'zlashtirish jarayoniga, balki bo'lajak o'qituvchilarning metodik faoliyatini shakllantirishga ham bevosita ta'sir ko'rsatadi.

"Multimodal" tushunchasi axborotni bir nechta ifodalash va qabul qilish vositalari orqali taqdim etishni anglatadi. Ta'lim jarayonida multimodallik matn, tasvir, ovoz, video, animatsiya, grafik, diagramma, interaktiv elementlar va amaliy faoliyatning o'zaro uyg'unlashuvi orqali namoyon bo'ladi.

Multimodal ta'lim resurslarini quyidagi guruhlariga ajratish mumkin:

Resurs turi	Misollar	Metodik imkoniyati
Matnli	elektron darslik, elektron topshiriq, metodik material	Nazariy bilimni shakllantirish
Vizual	rasmlar, sxemalar, xaritalar, infografikalar	Obrazli va ko'rgazmali tafakkurni rivojlantirish
Audio	podkast, audioertak, talaffuz namunalari	Eshitish orqali idrokni rivojlantirish
Video	videodars, animatsiya, videolavha	Jarayon va hodisalarni dinamik ko'rsatish
Interaktiv	test, viktorina, elektron mashqlar	Faollik va tezkor teskari aloqani ta'minlash
Multimedia	audio-video, matn va grafik kombinatsiyasi	Kompleks idrokni shakllantirish
Raqamli	elektron platforma, virtual topshiriq, ta'lim ilovalari	Individual va moslashtirilgan ta'limni tashkil etish

1.1-rasm

Bunday resurslarning pedagogik samaradorligi ularning mavjudligi bilan emas, balki ta'lim maqsadiga muvofiq tanlanishi va metodik jihatdan to'g'ri qo'llanishi bilan belgilanadi.

Metodik tayyorgarlik bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchisining ta'lim jarayonini maqsadli rejalashtirish, mazmunini tanlash, samarali metod va vositalarni qo'llash, o'quvchilar faoliyatini tashkil etish hamda natijalarni baholashga tayyorligini ifodalaydi.

Bo'lajak o'qituvchining metodik tayyorgarligini quyidagi tarkibiy komponentlar asosida ko'rib chiqish mumkin:

1. Motivatsion komponent. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar va multimodal resurslardan foydalanishga qiziqish, innovatsion faoliyatga ehtiyoj va o'z ustida ishlash motivatsiyasini qamrab oladi.

2. Kognitiv komponent. Multimodal ta'limning nazariy asoslari, raqamli ta'lim vositalari, interaktiv metodlar va boshlang'ich ta'lim metodikasi bo'yicha bilimlarni o'z ichiga oladi.

3. Operatsion-faoliyat komponenti. Elektron resurslarni tanlash, yaratish, moslashtirish, dars jarayoniga integratsiyalash va o'quvchilarning faoliyatini tashkil etish ko'nikmalarini nazarda tutadi.

4. Kreativ komponent. O'quv materiallarini yangi shaklda taqdim etish, multimedia topshiriqlarini yaratish, muammoli va ijodiy vaziyatlarni tashkil etish qobiliyatini ifodalaydi.

5. Refleksiv-baholash komponenti. Qo'llanilgan multimodal resurslarning samaradorligini tahlil qilish, o'quvchilar faoliyatini baholash va pedagogik faoliyatni takomillashtirishga yo'naltirilgan refleksiv ko'nikmalarni qamrab oladi.

Multimodal ta'lim resurslaridan tizimli foydalanish bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining metodik tayyorgarligini bir necha yo'nalishda rivojlantiradi.

Birinchidan, darsni loyihalash kompetensiyasi rivojlanadi. Talaba dars maqsadidan kelib chiqib, qaysi o'quv materialini matn, qaysi qismini rasm, video, audio yoki interaktiv topshiriq orqali berish maqsadga muvofiqligini aniqlashni o'rganadi.

Ikkinchidan, metod va vositalarni tanlash qobiliyati shakllanadi. Bo'lajak o'qituvchi barcha mavzular uchun bir xil raqamli vositadan foydalanish o'rniga ta'lim mazmuni, o'quvchilarning yoshi va kutilayotgan natijadan kelib chiqib mos resursni tanlashga o'rganadi.

Uchinchidan, raqamli pedagogik kompetensiya rivojlanadi. Elektron taqdimotlar, videomateriallar, interaktiv testlar, infografikalar va raqamli topshiriqlar bilan ishlash talabaning zamonaviy ta'lim muhitidagi kasbiy imkoniyatlarini kengaytiradi.

To'rtinchidan, o'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olish imkoniyati ortadi. Bir xil materialni turli modal shakllarda taqdim etish o'quvchilarning axborotni qabul qilish va qayta ishlashdagi farqlarini hisobga olishga yordam beradi.

Beshinchidan, pedagogik kreativlik rivojlanadi. Bo'lajak o'qituvchi tayyor resursdan foydalanish bilan cheklanmay, o'z darsiga mos multimedia topshiriqlari, vizual materiallar, interaktiv mashqlar va ijodiy vazifalarni ishlab chiqishga intiladi.

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining metodik tayyorgarligini rivojlantirishda multimodal yondashuvni quyidagi ketma-ketlikda tashkil etish maqsadga muvofiq:

Diagnostika → Nazariy tayyorgarlik → Resurslarni tanlash → Metodik loyihalash → Amaliy qo'llash → Refleksiya → Baholash

Mazkur modelning birinchi bosqichida talabalarning mavjud metodik va raqamli kompetensiyalari aniqlanadi.

Ikkinchi bosqichda multimodal ta'limning nazariy asoslari o'rganiladi. Talabalar multimodal resurslarning turlari, didaktik imkoniyatlari va ulardan foydalanish mezonlari bilan tanishadilar.

Uchinni bosqichda muayyan mavzu uchun mos multimodal resurslar tanlanadi. Bunda resursning ta'lim maqsadiga muvofiqligi, mazmuniy aniqligi, yosh xususiyatlariga mosligi va texnik qulayligi hisobga olinadi.

To'rtinchi bosqichda talabalar multimodal dars ishlanmasini yaratadilar. Masalan, "Ona tili" fanida yangi mavzuni tushuntirish uchun matn + infografika + audio + interaktiv mashq kombinatsiyasidan foydalanish mumkin.

Beshinchi bosqichda ishlab chiqilgan metodik loyiha mikroo'qitish yoki pedagogik amaliyot jarayonida sinovdan o'tkaziladi.

Oldinchi bosqichda talaba o'z faoliyatini tahlil qiladi: qaysi resurs samarali bo'ldi, o'quvchilarning faolligi qanday o'zgardi, qaysi topshiriqlarda qiyinchilik yuzaga keldi va kelgusida nimalarni takomillashtirish zarur?

Yakuniy bosqichda metodik tayyorgarlikning o'zgarishi tegishli mezon va ko'rsatkichlar asosida baholanadi.

Masalan, boshlang'ich sinfda "Fasllar" mavzusini o'qitishga tayyorgarlik jarayonida bo'lajak o'qituvchi quyidagi multimodal resurslar kompleksini ishlab chiqishi mumkin:

- fasllar tasvirlangan vizual material;
- fasllarga oid qisqa videolavha;
- tabiat hodisalariga oid audioyozuv;
- fasllarni taqqoslashga mo'ljallangan jadval;
- interaktiv savol-javob;
- o'quvchilarning ijodiy topshirig'i;
- yakuniy elektron test.

Bunda talaba faqat mavzu mazmunini bilish emas, balki "qaysi mazmunni qaysi modal vosita orqali berish samaraliroq?" degan metodik savolga javob topadi.

Shu tariqa multimodal resurslardan foydalanish bo'lajak o'qituvchining metodik fikrlashini rivojlantiradi. U ta'lim vositasini texnik imkoniyat sifatida emas, balki aniq pedagogik maqsadga xizmat qiluvchi didaktik vosita sifatida ko'ra boshlaydi.

Multimodal ta'lim resurslaridan samarali foydalanish uchun quyidagi pedagogik shartlarni ta'minlash muhim:

- multimodal resurslardan foydalanish metodikasini pedagogik fanlar mazmuniga integratsiyalash;
- bo'lajak o'qituvchilarning raqamli kompetensiyalarini bosqichma-bosqich rivojlantirish;
- talabalarni mustaqil multimedia ta'lim resurslarini yaratishga jalb etish;
- mikroo'qitish va pedagogik amaliyotda multimodal darslarni sinovdan o'tkazish;
- multimodal resurslarni tanlashning pedagogik-didaktik mezonlarini ishlab chiqish;
- ta'lim mazmuni va raqamli vositalar o'rtasidagi uyg'unlikni ta'minlash;
- talabalarning refleksiv faoliyatini tashkil etish;
- multimodal ta'lim samaradorligini kompetensiyaviy mezonlar asosida baholash.

Shuningdek, multimodal resurslardan foydalanishda "texnologiya uchun texnologiya" tamoyilidan voz kechish zarur. Ya'ni raqamli vosita faqat zamonaviy ko'rinish uchun emas, balki o'quv maqsadiga erishishni osonlashtirgandagina qo'llanilishi lozim.

Multimodal ta'lim resurslaridan foydalanish bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining metodik tayyorgarligini mazmunan kengaytiradi. An'anaviy metodik tayyorgarlikda dars maqsadi, mazmuni, metodlari va vositalarini tanlashga asosiy e'tibor qaratilgan bo'lsa, multimodal yondashuv bu tarkibga axborotni turli modal shakllarda loyihalash va integratsiyalash kompetensiyasini ham qo'shadi.

Bunda talaba:

- biladi → multimodal ta'lim resurslarining turlarini;
- tushunadi → ularning didaktik imkoniyatlarini;
- tanlaydi → maqsadga mos resursni;
- loyihalaydi → multimodal dars fragmentini;
- qo'llaydi → resurslarni real yoki modellashtirilgan darsda;
- tahlil qiladi → ta'lim natijasini;
- takomillashtiradi → o'zining metodik faoliyatini.

Mazkur ketma-ketlik metodik tayyorgarlikni nazariy bilimlardan amaliy-kasbiy kompetensiyaga olib o'tishga xizmat qiladi.

Multimodal ta'lim resurslaridan foydalanish bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining metodik tayyorgarligini takomillashtirishning samarali vositalaridan biridir. Mazkur yondashuv talabalarning zamonaviy pedagogik texnologiyalar haqidagi bilimlarini kengaytirish bilan birga, ularni darsni loyihalash, o'quv materiallarini turli shakllarda taqdim etish, raqamli vositalarni tanlash, o'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olish va pedagogik natijalarni tahlil qilishga o'rgatadi.

Tadqiqot natijalariga ko'ra, multimodal ta'lim resurslaridan foydalanish bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining metodik tayyorgarligiga quyidagi asosiy yo'nalishlarda ijobiy ta'sir ko'rsatadi: metodik loyihalash, raqamli pedagogik kompetensiya, pedagogik kreativlik, interaktiv faoliyatni tashkil etish, individual yondashuv va refleksiv faoliyat.

Shu sababli oliy pedagogik ta'lim muassasalarida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini tayyorlash jarayoniga multimodal ta'lim texnologiyalarini tizimli joriy etish, talabalarni multimedia resurslarini mustaqil yaratishga o'rgatish hamda mazkur resurslardan foydalanish metodikasini pedagogik amaliyot bilan integratsiyalash maqsadga muvofiqdir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

- [1] Azizxo'jayeva NN Pedagogik texnologiya va pedago– Toshkent: O'zbekiston Yozuvchilar uyushmasi Adabiyot
- [2] Tolipov O'.Q., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyani tatbiqiy aso– Toshkent: Muxlislar nashriyoti, 2006.
- [3] Ishmuhammedov RJ, Abduqodirov A.A., Pardaev A. Ta'limda innovatsion texnologiyalar.– Toshkent: Iste'dod, 2008.
- [4] Yo'ldoshev JG', Usmonov SA Pedagogik texnologiya asoslari. – Toshkent: O'qituvchi, 2004
- [5] Mavlonova R.A., To'rayeva O., Holiqberdiyev K. Pedagogika. – T
- [6] Hasanboyev J., To'raqulov X.A., Haydarov M., Hasanboyeva O. Pedagogika. – Toshkent: Fan va texn
- [7] Mavlonova R.A., Rahmonqulova N.X. Boshlang'ich ta'lim pedagogikasi, innovatsiyasi va.– Toshkent: G'afur G'ulom nom
- [8] Bikboyeva N.U., Yangiboyeva EY B– Toshkent: O'qituvchi.
- [9] Qosimova K., Matchonov S., G'ulomova X., Yo'ldosheva Sh., Sariyev Sh. O– Tosh
- [10] G'ulomova X., Yo'ldosheva Sh., Mamatova G., Boqiyeva X. Husnixat va uni o'qitish me– Toshkent: TDPU, 2009.
- [11] Jumaboyev M. Bolal– Toshkent: O'qituvchi, 2011.
- [12] Safarova RG'. O'qu– Toshkent: Muxlislar nashriyoti, 2011.

2021